

Каб нічога не наблыталі...

Я, Валахановіч Анатоль Іосіфавіч, нарадзіўся 17 красавіка 1939 года ў Менску. З сям'і службоўца. Беларускі пісьменнік, гісторык, журналіст, культуралаг, краязнавец. Сябар Саюза беларускіх пісьменнікаў (2006), сябар Саюза беларускіх журналістаў (1975). Ганаровы сябар Міжнароднай акадэміі навук Еўразіі (2009).

Бацька Іосіф Іванавіч (1901-1987) працаваў машыністам Менскага паравознага дэпо. Радавод Валахановічаў, як у свой час раскажаў мне вядомы беларускі гісторык М.І. Ермаловіч, бярэ свае карані з Валахіі (Румыніі), а там сягае і ніжэй у стагоддзі сёвай мінуўшчыны. Мае дзед і прадзед валодалі землямі разам з Арцюшэўскімі, Бірулямі, Зуеўскімі, Каспяровічамі ў вёсцы Папкі Бараўскога сельскага савета Дзяржынскага раёна (гэтыя звесткі па стану на XIX стагоддзе) і ў вёсцы Каменка Негарэльскага пасялковага савета (зямля, якая была ва ўласнасці Валахановічаў, тут па імені прапрадзеда Давыда называлася "Давыдаўшчына") Дзяржынскага раёна Менскай вобласці. Бабка мая была сталбавой (старажытнага роду) дваранкай. Радавод Валахановічаў, наша галіна, вядзецца з сярэдзіны XVIII стагоддзя.

Маці Ванда Фларыянаўна (дзявочае Вераценская, 1913-1994) была хатняй гаспадыняй. Дзед мой быў заможным селянінам з вёскі Вясёлы Вугал Ляхавіцкага сельсавета Дзяржынскага раёна, паходзіў з польскай шляхты. У час калектывізацыі за сваю "заможнасць" і незалежнасць разам з братамі быў рэпрэсіраваны і высланы ў Карагандзінскую вобласць (РСФСР). Радавод Вераценскіх таксама вядомы з сярэдзіны XVIII стагоддзя.

Мой родны дзед Фларыян Норбертавіч Вераценскі 1875 годанараджэння 18 сакавіка 1933 года быў арыштаваны і прыгавораны "тройкай" 10 траўня 1933 года па абвінавачанні як член антысавецкай групы і за антысавецкую агітацыю. Быў прыгавораны да 5 гадоўсылкі і адбываў пакаранне ў Казахстане.

Разам з ім у адзін і той жа дзень былі арыштаваны яго родныя браты Леванард Норбертавіч Вераценскі 1885 года нараджэння і Войцех Норбертавіч Вераценскі 1890 года нараджэння і прыгавораны "тройкай" 10 траўня 1933 года па абвінавачанні як члены антысавецкай групы. Пакаранне адпаведна 10 гадоў і 5 гадоў ППЛ (папраўча-працоўны лагер) адбывалі ў Казахстане. Былі рэабілітаваны 9 траўня 1958 года судовай калегіяй па крымінальных справах Вярхоўнага суда БССР. Пасля Вялікай Айчыннай вайны з высылкі вярнуліся Леанард і Войцех Вераценскія. Леанард (для нас ён быў "дзед Леванард") жыў да смерці ў хаце бабкі Ідалі ў вёсцы Вясёлы Вугал. Мы былі тады малымі і гэтага нічога з яго жыцця не ведалі, і ён нам нічога не раскажваў. А можа ён даў падпіску адпаведным органам, каб нічога, ніколі і нікому не раскажваць. Жыў ён ціха, спакойна. Так ціха і спакойна ён і памёр. Дзед мой родны Фларыян Норбертавіч памёр у высылцы ў Казахстане, там і пахаваны. Ні маці маю, ні бабку Ідалю не лічылі "ворагамі народа". Мы не былі "поражаны в правах". Наша сям'я, па невядомых мне прычынах, гэтага пазбегла. Мы не лічыліся як сям'я рэпрэсаваных.

Сястра Ядвіга Іосіфаўна (у замужстве Анісімава, 1937-1998), скончыла БДУ ў 1961 годзе, працавала настаўніцай рускай мовы і літаратуры, дырэктарам Станькаўскай вячэрняй СШ і Старынкаўскай СШ Дзяржынскага раёна.

Брат Аляксандр Іосіфавіч, 1953 года нараджэння, скончыў Менскі індустрыяльна-педагагічны каледж, працуе ў Менскім лакаматыўным дэпо.

Маё захапленне гісторыяй, асабліва гісторыяй старажытнага свету - Старажытны Усход (Егіпет, Вавілон, Кітай, Асірыя), Старажытная Грэцыя, Старажытны Рым адносіцца яшчэ да часу вучобы ў школе. Потым гэтая цікавасць плаўна перарасла ў захапленне гісторыяй Беларусі ў шырокім сэнсе гэтага слова - прырода (флора і фаўна), геаграфія, археалогія, сярэднявечча, новая і найноўшая гісторыя, культура,

Анатоль Валахановіч. Каб нічога не наблыталі...

краязнаўства, этнаграфія, літаратура, нумізматыка і іншыя сумежныя і дапаможныя дысцыпліны, што абумовіла ў будучым маё паступленне на гістарычна-філалагічны факультэт Менскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута імя А. М. Горкага, і выбар прафесіі ў будучым, пра якую я ніколі не шкадую.

У 1956 годзе я скончыў Негарэльскую сярэднюю школу.

У 1961 годзе скончыў гістарычна-філалагічны факультэт Менскага педагагічнага інстытута імя А.М. Горкага. У 1961-1962 гадах працаваў настаўнікам гісторыі Бараўскай СШ, з траўня 1962 года адначасова дырэктарам Паланевіцкай НСШ Дзяржынскага раёна. У 1962-1964 гадах служыў у войсках сувязі Групы савецкіх войск у Германіі (ГСВГ). Са снежня 1964 года дырэктар Ракашыцкай 8-гадовай школы. Са жніўня 1966 года дырэктар Зенькавіцкай СШ Уздзенскага раёна. З верасня 1968 года рэдактар у выдавецтве "Беларуская Савецкая Энцыклапедыя", з лютага 1975 года па люты 1966 года загадчык рэдакцыі літаратуры па гісторыі і праве выдавецтва "Навука і тэхніка" АН БССР, з траўня 1996 года па 2002 год старшы навуковы супрацоўнік Беларускага навукова-даследчага інстытута дакументазнаўства і архіўнай справы.

Першыя мае школьныя допісы ў Дзяржынскую раённую газету "Ленінская праўда" адносяцца да 1953 года. Тады мне было 14 год. Мы пісалі пра вучобу, адпачынак, пра школьныя мары і летуценні разам з маім аднакласнікам Грышкам Чэрнікам. Сустрэкаліся з тагачасным рэдактарам газеты "Ленінская праўда" Фёклай Яўціхееўнай Гук. На раённых канферэнцыях рабселькараў і школьных карэспандэнтаў у горадзе Дзяржынску мы вучыліся пісаць артыкулы, слухалі, занатоўвалі важнае, як выдзеліць з шэрагу малазначных фактаў найважнейшыя, як напісаць допіс ў газету. Як цяпер памятаю, нас павучала Ф.Е. Гук: "У газету пішуць тыя, хто не мірыцца з недахопамі ці тыя, у каго ёсць што паведаміць чытачам, падзяліцца поспехамі, радасцю, расказаць пра набалелае".

Быў знаёмы з намеснікам рэдактара газеты Барысам Кацманам і супрацоўнікам газеты Міхасём Замскім. Значна пазней я сустрэкаўся з М. Замскім, калі той ужо працаваў у штотыднёвіку "Літаратура і мастацтва".

Пісаць і друкавацца пачаў яшчэ ў студэнцкія гады ў 1959 годзе. Даследую праблемы гісторыі, літаратуры, культуры і краязнаўства Беларусі, распрацоўваю пытанні палітычных рэпрэсій (1920 - пачатку 1950-х гадоў), займаюся гісторыяй хрысціянства на Беларусі. Аўтар навуковых і навукова-папулярных кніг: "Дзяржынск: Гісторыка-эканамічны нарыс" (1977, на рускай мове выйшла ў 1982), "Дзяржыншчына: Мінулае і сучаснае" (у сааўтарстве з А. М. Кулагіным, 1986), "Клічаўшчына: Гісторыка-эканамічны нарыс" (у сааўтарстве з І. І. Саўчанкам, 1989), "Партызанскі генерал з Амерыкі (пра начдыва І. Я. Траццяка)" (1995), "Фелікс Эдмундавіч Дзяржынскі: Кароткі нарыс жыцця і дзейнасці" (1997), "Сповідзь у надзеі застацца жывым: Аўтабіяграфія Браніслава Тарашкевіча" (у сааўтарстве з У. М. Міхнюком, 1999), "Графы фон Гутэн-Чапскія на Беларусі" (2003), адзін з аўтараў, рэдактараў і складальнікаў кніг "Хто ёсць хто ў Рэспубліцы Беларусь" (1999), "Памяць. Старадарожскі раён" (1998) і "Яго чакала Беларусь чатыры стагоддзі. Зборнік дакументаў і матэрыялаў да 85-годдзя з дня нараджэння Міколы Ермаловіча" (2007). Стваральнік гістарычна-дакументальнай хронікі "Памяць. Дзяржынскі раён" (2004). Адзін з аўтараў кнігі "Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі: Гісторыя ў біяграфіях рэктараў, вучоных, удастоеных ганаровых званняў, лаўрэатаў прэмій, прафесараў, дактараў навук: 40 гадоў (1964-2004)" (2004) і "Валмянскі сельскі Савет: Гістарычны нарыс" серыі "Летапіс Дзяржынскага раёна" (у сааўтарстве з А. В. Рудовічам, 2003). Аўтар кнігі "Путчынскі сельскі Савет: Гістарычны нарыс" (2005) серыі "Летапіс Дзяржынскага раёна", "З верай у душы" (2012), "Уладзіслаў Галубок. Першы народны артыст БССР" (2013), "Памяць. Старадарожскі раён. Гістарычна-дакументальная хроніка" (2012).

Аўтар звыш 950 навуковых і навукова-папулярных артыкулаў у энцыклапедычных выданнях, навуковых зборніках, матэрыялах навуковых канферэнцый, часопісах, газетах, кнігах. Сярод іх артыкулы пра Янку Купалу, Якуба Коласа, Станіслава Шушкевіча, Міколу Ермаловіча, Мікалая Улашчыка, Каруся Каганца, Генадзя Кахановіча, Уладзіміра Крыловіча, Браніслава Тарашкевіча, Францішка Аляхновіча, Уладзіміра Сільвестравіча Міцкевіча, дзекабрыста і сябра Аляксандра Сяргеевіча Пушкіна Міхаіла Іванавіча Пушчына, Максіма Горкага, Уладзіміра Маякоўскага, Максіма Максімавіча Літвінава, Гая Гай, Данілу Набаровіча, Рудольфа Геса, графаў фон Гутэн-Чапскіх, дваран братаў Дыбоўскіх, паноў Багдашэўскіх, Пашкевічаў, Адольфа Янушкевіча, архіепіскапу Менскаму і Бабруйскаму Міхаілу Галубовічу і іншым.; артыкулаў у кнігах "Памяць" Дзяржынскага, Старадарожскага, Чашніцкага, Клічаўскага, Бабруйскага, Баранавіцкага, Кобрынскага, Слаўгарадскага, Глускага раёнаў, горада Менска і іншых. Аўтар шматлікіх артыкулаў па гісторыі населеных пунктаў Беларусі. Пішу навелы, аповесці, апавяданні, эсэ, дакументальныя нарысы, казкі, апрацоўваю і выдаю легенды і паданні.

Аўтар тэкстаў і распрацоўшчык экспазіцый музеяў: музея гісторыі Дзяржынскага доследнага механічнага завода, музея гісторыі Койданаўскай (Дзяржынскай) МТС у Дзяржынскай райсельгастэхніцы, музея гісторыі і працоўнай славы чыгуначнай станцыі Негарэлае, гістарычна-краязнаўчага музея Бараўскай СШ, музея Ф.Э. Дзяржынскага ў Дзяржынскай СШ №1, гісторыка-краязнаўчага музея Станькаўскай СШ, гістарычна-краязнаўчага музея Дзямідавіцкай СШ. Некаторым музеям выдзеліў са сваёй калекцыі папяровыя грошы і манеты розных эпох і краін Заходняй Еўропы.

Напісаў кнігі (знаходзяцца ў карэктуры): "Бараўскі сельскі Савет: Гістарычны нарыс серыі "Летапіс Дзяржынскага раёна"". "Адукацыя на тэрыторыі Дзяржынскага раёна: 3 часоў старажытнасці да нашых дзён"; набраны ў камп'ютэры "Жены Максіма Горькага" і "Забойства Вільгельма Кубэ: Міфы, легенды, паданні, рэальнасць" і інш.

Узнагароджаны знакам "Отличник печати СССР", медалём "Ветеран труда", медалём імя Яна Масарыка Міністэрства замежных спраў Чэшскай Рэспублікі і іншымі медалямі, ганаровымі граматамі Міністэрстваў і камітэтаў.

Артыкулы ў маладзёжных рэспубліканскіх газетах публікаваў, калі вучыўся ў Менскім педагагічным інстытуце імя А. М. Горкага з 1959 г.

Лічу, што сталай журналісцкай дзейнасцю пачаў займацца дзесьці з 1964 года, калі працаваў на Дзяржыншчыне і Уздзеншчыне дырэктарам сярэдняй школы.

Дарэчы, для жыхароў Уздзенскага раёна напісаў шэраг артыкулаў пра іх багаты край на пазычаныя таленты - пра Паўлюка Труса, Кандрата Крапіву, Пятра Глебку, Лідзію Арабей, Кастуся Шавеля, Віктара Казлоўскага і іншых.

Шмат друкаваў навуковых, навукова-папулярных, энцыклапедычных артыкулаў пра Дзяржынскі раён, пра іншыя раёны Беларусі, калі працаваў у Беларускай савецкай энцыклапедыі. Гэта было ў 1968 - 1975 гадах.

Кнігі мае пачалі выходзіць тады, калі я працаваў загадчыкам рэдакцыі літаратуры па гісторыі і праве выдавецтва "Навука і тэхніка" АН БССР. На гэтай пасадзе я прапрацаваў 21 каляндарны год. За гэты час я выдаў (сам, у суаўтарстве і напісаў шмат раздзелаў у тыя ці іншыя кнігі) звыш 20 кніг.

З 1977 да 2012 года ў мяне выйшаў шэраг кніг. Толькі па Дзяржынску і Дзяржынскім раёне я за гэты час выдаў 10 кніг і брашур.

Гэта - "Дзяржынск: Гісторыка-эканамічны нарыс" (1977), "Дзержинск: Историко-экономический очерк" (1982), "Дзержинщина: Прошлое и настоящее" (у суаўт. з А. М.

Анатоль Валахановіч. Каб нічога не наблыталі...

Кулагіным, 1986), "Графы фон Гутэн Чапскія на Беларусі" (2003), буклет "Первая в Белоруссии: К 50-летию организации Койдановской МТС. 1930-1980" (1980), брашуры "Валмянскі сельскі савет (Гістарычны нарыс). Летапіс Дзяржынскага раёна" (Дзяржынск, 2003) (у суаўт. з А. В. Рудовічам), "Путчынскі сельскі Савет (Гістарычны нарыс). Летапіс Дзяржынскага раёна" (Дзяржынск, 2005). Стваральнік гістарычна-дакументальнай хронікі "Памяць. Дзяржынскі раён" (2004), "З верай у душы" (2012).

Вось такія мае сціплыя набыткі толькі па Дзяржынскіму раёне. У бліжэйшы час плануецца выдаць кнігу па гісторыі Бараўскога сельсавета Дзяржынскага раёна.

Мяркуецца выдаць гісторыі і іншых сельсаветаў Дзяржынскага раёна, але гэта ў перспектыве.

Маю намер выдаць асобнай кніжкай і гісторыю раённай газеты - "Ад Чырвонага койданаўца" да "Узвышша" (Гістарычны нарыс)". Шэраг матэрыялаў з гэтай кнігі я ўжо друкаваў у раённай газеце.

У мяне выйшлі яшчэ кнігі: "Кличевщина: Историко-экономический очерк" (у суаўт. з І.І. Саўчанкам, 1989), "Партызанскі генерал з Амерыкі (пра начдыва І.Я. Траццяка)" (1995), "Феликс Эдмундович Дзержинский: Краткий очерк жизни и деятельности" (1997), "Сповідзь у надзеі застацца жывым: Аўтабіяграфія Браніслава Тарашкевіча" (у суаўт. з У. М. Міхнюком, 1999), адзін з аўтараў, рэдактараў і складальнікаў кнігі "Кто есть кто в Республике Беларусь" (1999), адзін з аўтараў, рэдактараў і складальнікаў кнігі "Памяць. Старадарожскі раён" (1998), адзін з аўтараў кнігі "Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники: История в биографиях ректоров, ученых, удостоенных почетных званий, лауреатов премий, профессоров, докторов наук: 40 лет (1964-2004)", Мн. (2004).

Аўтар асобных артыкулаў у кнігах "Памяць" горада Менска, Дзяржынскага, Клічаўскага, Бабруйскага, Чашніцкага, Баранавіцкага, Слаўгарадскага, Кобрынскага, Уздзенскага і іншых раёнаў Рэспублікі Беларусь.

У зборы рознага стыстычнага матэрыялу для кніг па Дзяржынскім раёне, што я іх прасіў, мне аказвалі дапамогу Дзяржынскі РК КПБ, райвыканкам і яго аддзелы, чыталі 1-ю карэктурку маіх першых трох кніжак. Гэтым зацмаўся аддзел прапаганды і агітацыі Дзяржынскага РК КПБ і сакратары РК КПБ па ідэалогіі.

Асобна хачу адзначыць дапамогу фотакарэспандэнта газеты "Сцяг Кастрычніка" Івана Іванавіча Шабалінскага за прадстаўленьня мне ілюстрацыі для кніг па Дзяржынскім раёне. За гэта яму шчырая падзяка.

Хачу расправесці пра два выпадкі ў сувязі з падрыхтоўкай да выхаду кнігі "Дзержинщина: Прошлое и настоящее" (1986). Пасля прачытання 1-й карэктуркі кнігі мне тагачасны загадчык аддзела прапаганды і агітацыі райкама партыі, я думаю, не без узгаднення з сакратаром РК КПБ па ідэалогіі, прапанаваў выкінуць ці апусціць ужо ў 1-й карэктурцы самы пачатак кнігі: археалогію і гісторыю Койдаўшчыны з старажытнейшых часоў да 1917 года.

І мне амаль "без обиняков" патлумачылі, што гісторыя Койдаўшчыны (а яна мае столькі старажытных архіўных матэрыялаў і дакументаў і мае ўжо звыш 860 гадоў з часу заснавання!) пачынаецца з Кастрычніцкай рэвалюцыі 1917 года. А да 1917 года - гэта былі толькі міфы, легенды, паданні.

Вось табе і пас!

Гэтая прапанова мне была ўжо не новая! Яшчэ раней, у 1982 годзе, калі выходзіла мая другая кніга пра Дзяржынск (на рускай мове), мне таксама было прапанавана апусціць першы раздзел па гісторыі Дзяржынска з старажытных часоў да 1917 года.

Анатоль Валахановіч. Каб нічога не наблыталі...

І ў першы і ў другі раз я не пагадзіўся з прапановамі Дзяржынскага РК КПБ.

У кнігах маіх выйшла тое, што было напісана да "цэнзуры" Дзяржынскага райкама партыі. "Последствий" гэтага непадпарадкавання я на сабе не адчуў.

І другі выпадак. Зноў жа звязаны з выданнем кнігі "Дзержинщина: Прошлое и настоящее". Мне прапанавалі апусціць матэрыял пра інжынера А.В. Варанкова. Ён у той час жыў у Дзяржынску, але, мякка кажучы, бамжаваў, як цяпер кажучы, піў. А.В. Варанкоў у маёй кнізе праходзіць як удзельнік бельгійскага Супраціўлення - у гады Вялікай Айчыннай вайны ён быў начальнікам штаба інтэрнацыянальнай партызанскай брыгады "За Родину". Сярод 30 чалавек - грамадзян СССР - ён быў ўзнагароджаны вышэйшым ваенным ордэнам Бельгіі. Гэтую ўзнагароду наш герой Вялікай Айчыннай вайны атрымаў з рук самога караля Бельгіі.

Я і гэтую прапанову катэгарычна адхіліў. У Дзяржынскім райкаме партыі, скрыгочучы зубамі, мне толькі працадзілі: "Шкада, што Вы "состоите на учете" не ў нашай партыйнай арганізацыі". Вось табе азіяцкія байскія замашкі ў нашай "старой" Еўропе.

Пазней я даведаўся пра працяг гісторыі з А.В. Варанковым.

На 40-годдзе разгрому фашызму ў Заходняй Еўропе А.В. Варанкоў быў афіцыйна запрошаны на свята ў Бельгію. Супрацоўнікі Дзяржынскага РК КПБ гэта запрашэнне не перадалі кавалеру такога высокага бельгійскага ордэна, а зрабілі такое, што я нават жахнуўся, даведаўшыся пра "доблесны" ўчынак Дзяржынскага РК КПБ.

У райкаме партыі не маглі прыдумаць нічога іншага, як паведаміць у Бельгію па дыпламатычных каналах інфармацыю, што А. В. Варанкоў... памёр. А ён пасля гэтага яшчэ шмат гадоў жыў.

Вось і такое бывае!

За 55 гадоў працы ў гістарычнай навуцы і журналістыцы ў мяне не было вялікіх, як кажучы, промахаў, правалаў - ляпаў - гэта значыць ідэалагічных, палітычных, навуковых ці іншых памылак. Дзе трэба, я адстойваў свой пункт гледжання - спакойна, можна, даючы свае глыбокія навуковыя аргументы. Апаненты звычайна дэталёва не ведалі прадмету нашых спрэчак і пагаджаліся са мною.

Рэцэнзіі на мае кнігі, якія былі апублікаваны ў рэспубліканскім друку ў газетах і часопісах, вялікай крытыцы не падвяргаліся. Рэцэнзентамі з Менска былі дактары гістарычных навук, прафесары Г.А. Кахановіч, А.Ф. Хацкевіч і іншыя. Рэдакцыя газеты "Сцяг Кастрычніка" таксама друкавала водгукі на шэраг маіх кніг (рэцэнзенты Б.Ф. Савінаў, В.Р. Уранаў і інш.).

Для беларускай гістарычнай навукі я ўвёў у навуковы абарот шмат новых тэрмінаў (чорных слоў), персаналій, якія былі апублікаваны ў энцыклапедычных выданнях Беларусі:

Адзярыха Міхась - гісторык і археолаг; быў рэпрасаваны, пазней рэабілітаваны. Дарэчы, ён адзін з першых навукоўцаў падрабязна апісаў Койданаўскі кальвінскі збор, яго ўнутраны і знешні выгляд, які ён меў у 20-я гады XX стагоддзя;

Нямцоў (Немцаў) Алесь - краязнавец, археолаг; рэпрэсаваны, пазней рэабілітаваны;

Рынейскі Алесь - археолаг; праводзіў раскопкі ў Койданаўскім раёне. Быў рэпрэсаваны, пазней рэабілітаваны. Археолагі Інстытута гісторыі НАН Беларусі, напрыклад, адмовіліся пісаць артыкул пра Рынейскага - няма, кажучы, матэрыялу. Але ўсё ж матэрыялу са шматлікіх кніг, часопісаў, навуковых зборнікаў па слову, па два я наскроб, і атрымаўся добры энцыклапедычны артыкул.

Анатоль Валахановіч. Каб нічога не наблыталі...

Апісаў, як мог, падрабязна радавод графаў фон Гутэн-Чапскіх - шэраг артыкулаў надрукавана ў энцыклапедычных выданнях, у часопісах, газетах, кнігах.

Увёў у навуковы зварот новыя, раней невядомыя баі - Аляксандраўскі бой 1942 года, Бакінаўскі бой 1942 года, Дзяржынскі бой 1942 года, Комалаўскі бой 1942 года, Станькаўскі бой 1943 года, Цялякоўскі бой 1943 года, Шацкі бой 1943 года і іншыя.

Распрацаваў па кнізе Героя Савецкага Саюза У.Е. Лабанка артыкул у БелСЭ - "Полацка-лепельская аперацыя 1944 года".

Даў асобныя артыкулы пра Васіля Пралыгіна і Вадзіма Пратасева - удзельнікаў ўстанаўлення савецкай улады ў Беларусі. Імем В. М. Пратасева названа адна з вуліц ў Дзяржынску.

Распрацаваў і надрукаваў шэраг артыкулаў пра Дзяржынскі нацыянальны польскі раён. У часы Савецкай улады пра яго ўсе дружна і доўга маўчалі. Я надрукаваў артыкул у энцыклапедычных выданнях пра Дзяржынскі нацыянальны польскі раён. Гэтым артыкулам я зафіксаваў, што такі раён існаваў у 1932-1937 гадах. Даў шэраг матэрыялаў пра рэпрэсіі ў раёне ў 20-я - пачатку 50-х гадоў XX стагоддзя.

Сабраў цікавыя матэрыялы пра І.Ф. Шпілеўскага і Л.А. Бабровіча, аўтараў дзвюх кніжак пра (Койданава) Дзяржынск.

Пра цікавага чалавека, нашага беларускага Івана Кулібіна, родам з вёскі Вясёлы Вугал - Эдуарда Ольгертавіча Вераценскага - вынаходніка, рацыяналізатара, інжынера-вучонага напісаў артыкулы ў газету і ў кнігу "Памяць. Дзяржынскі раён".

У "Беларускай савецкай энцыклапедыі" (12 тамоў) апублікаваў 11 артыкулаў.

У "Беларускай энцыклапедыі" (18 тамоў) (выйшла 19 тамоў) апублікаваў да 20 артыкулаў.

У "Энцыклапедыі гісторыі Беларусі" (6 тамоў, 7 кніжак) - апублікаваны 53 маіх артыкулы (2 т., с. 207 артыкул пра Валахановіча А. І.). Шмат маіх артыкулаў у энцыклапедычных выданнях былі надрукаваны без подпісаў.

Я, як пісьменнік, гісторык, журналіст і краязнавец выказваю свае асабістыя максімальна аб'ектыўныя погляды на тыя ці іншыя падзеі, якія адбываюцца ў Беларусі, у Дзяржынскім раёне, а калі сказаць толькі так вузка, даю ім свае ацэнкі, якія часам могуць і не супадаць з афіцыйным пунктам погляду.

Я ганаруся тым, што мне ў свой час давалося пазнаёміцца і сябраваць з нашымі славытымі землякамі - Станіславам Шушкевічам, Анатолям Сабалеўскім, Мікалаем Улашчыкам, Міколам Ермаловічам, Антонам Савасцюком, Феліксам Марцінкевічам, Сяргеем Адашкевічам і іншымі. Яны ўжо пайшлі ад нас у вечнасць, але памяць пра іх захоўваецца ў мяне, у нас, у нашых сэрцах.

Я падтрымліваю сяброўскія сувязі з нашымі землякамі - вучонымі, пісьменнікамі, грамадскімі дзеячамі: Антонам Марэцкім, Алесем Рыбаком, Уладзімірам Гаркуном, Станіславам Станіслававічам Шушкевічам і іншымі.

Быў знаёмы з такімі вядомымі постацямі, пра якія я некалі толькі чуў, чытаў і вывучаў у кнігах ці іх мастацкія творы. Гэта - Пятрусь Броўка, Пятро Глебка, Кандрат Крапіва, Іван Навуменка, Ян (Янка) Скрыган, Янка Казека, Уладзімір Караткевіч, Васіль Быкаў, Іван Шамякін, Анатоль Вялюгін, Анатоль Астрэйка, Алесь Петрашкевіч, Аркадзь Марціновіч; прэзідэнты Акадэміі навук БССР Мікалай Барысевіч, Уладзімір Платонаў, Леанід Сушчэня, віца-прэзідэнт Акадэміі навук БССР Радзім Гарэцкі; Рыгор Барадулін, Янка Брыль, Ніл Гілевіч, Генадзь Бураўкін і многія іншыя.

Падтрымліваю сувязі з сынам Якуба Коласа - Міхасём. Міхась Міцкевіч - доктар тэхнічных навук, прафесар, піша цікавыя пародыі, жарты, вершы. Яго дачка Марыя займаецца дабрачыннасцю ў Ірландыі.

Сын Даніла памёр у 1996 годзе. Унучка Якуба Коласа Вера - дачка Данілы - выдала кнігу свайго бацькі "Любіць і помніць". Па просьбе Веры я рэдагаваў гэтую кнігу.

Супрацоўнічаю з рэдакцыямі рэспубліканскіх газет "Літаратура і мастацтва", "Краязнаўчая газета", часопісаў "Полымя", "Нёман", дзе друкую свае артыкулы, нарысы. Падтрымліваю цесныя сувязі з супрацоўнікамі рэдакцыі раённай газеты "Узвышша" Ю.Г. Курневічам і іншымі, дзе "апрабірую" - друкую свае артыкулы, перш чым яны трапяць на старонкі зборнікаў навуковых канферэнцый ці энцыклапедычных выданняў. Добры ўспамін у мяне захаваўся пра Ф. Е. Гук, Р. І. Уранава, У. М. Куксо, Г. В. Курневічам.

Частым госцем бываю ў Дзяржынскім гістарычна-краязнаўчым музеі і раённай бібліятэцы.

Арганізоўваў навукова-практычныя канферэнцыі, навуковыя чытанні і прымаў у іх актыўны ўдзел, якія былі прысвечаны мастаку, кампазітару, педагогу, піяністу Напалеону Орду, графам фон Гутэн-Чапскім, Міколу Ермаловічу, Мікалаю Улашчыку, панам Дыбоўскім, Адольфу Янушкевічу, іншым выбітным постацям мінулага і сучаснасці. Прымаю актыўны ўдзел у наладжванні выставаў у Менску, Маладзечне, Дзяржынску Капылі, Станькаве, Прылуках і ў іншых населеных пунктах, прысвечаных Напалеону Орду, графам фон Гутэн-Чапскім, панам Дыбоўскім і іншым нашым вядомым беларусам.

Праводзіў прэзентацыі кніг земляка-пісьменніка Алеся Рыбака "Галаброды" і кнігі "Яго чакала Беларусь чатыры стагоддзі. Зборнік дакументаў і матэрыялаў да 85-годдзя з дня нараджэння Міколы Ермаловіча" (2007) у горадзе Дзяржынску і вёсцы Навасёлкі Дзяржынскага раёна на радзіме Міколы Ермаловіча.

Для менскага культурна-асветнага клуба "Спадчына" напісаў шмат артыкулаў, у якіх паказаў дзейнасць клуба, прэзентацыі кніг сяброў клуба, вечарыны, прысвечаныя асобным выбітным постацям Беларусі і значным падзеям ды і не толькі (Мікалаем Улашчык, Томаш Масарык, Мікола Ермаловіч, Слуцкі збройны чын 1920 года, Грунвальдская бітва 1410 года, прэзентацыя новай кнігі Анатоля Бярозкі і іншыя), рэдагаваў асобныя артыкулы сяброў клуба "Спадчына" для публікацый у газетах і кнігах, рэдагаваў кнігі і рыхтаваў іх да выдання. Рэдактар кнігі Святланы Белай "Яраслаўль у лёсе Максіма Багдановіча" (дакументальнае эсэ), 2006.

Напісаў летапіс клуба "Спадчына" 1984-2004 гадоў, які быў апублікаваны ў газеце "Наша слова", склаў агляд часопіса "Полацк" (43 нумары), які быў таксама апублікаваны ў газеце "Наша слова" і ў часопісе "Скрыжалі "Спадчыны", апублікаваў артыкулы пра беларуска-чэшскія дачыненні, якія былі змешчаны ў газетах і кнігах, і іншыя матэрыялы, надрукаваны ў газетах "Літаратура і мастацтва", "Настаўніцкая газета", "Голас Радзімы", "Краязнаўчая газета" і іншых сродках масавай інфармацыі.

Для клуба "Спадчына" напісаў шэраг артыкулаў на тэматыку мерапрыемстваў, якія праводзілі сябры клуба "Спадчына". У шматтомную "Энцыклапедыю гісторыі Беларусі" і "Беларускую энцыклапедыю" напісаў артыкулы пра Старадарожскі мастацкі музей, чым заявіў, што Старадарожскі мастацкі музей ёсць.

Быў на адкрыцці музея ў горадзе Старыя Дарогі ў снежні 1999 года. Шмат разоў ездзіў у горад Старыя Дарогі: адвозіў помнік М.М. Улашчыку, быў на яго адкрыцці, прыязджаў са сваякамі М.М. Улашчыка ў Старыя Дарогі; быў на адкрыцці помнікаў В.У. Быкаву, Л.І. Сапегу, помніка-валуна ў памяць гадавіны Грунвальдскай бітвы 1410 года, помніка Еўфрасінні Полацкай, на адкрыцці выставак у музеі беларускаму мастаку Я.М.

Анатоль Валахановіч. Каб нічога не наблыталі...

Источник: “Наша слова” – 2014-04-16

Ціхановічу, Слуцкаму збройнаму чыну 1920 года і многім іншым беларускім мастакам і скульптарам, вядомым дзеячам культуры і мастацтва, вучоным, пісьменнікам, гісторыкам, дзяржаўным дзеячам і іншым...

Анатоль Валахановіч. Каб нічога не наблыталі...